

u Hrvatskoj i u Ugarskoj, bila je u procesu seobe gradišćanskih Hrvata značajna: iako je bilo vrlo mnogo i plemenitih i neplemenitih ljudi koji su sami bježali pred osmanskim najezdom, pojedini su magnati (više ili manje organizirano, otvoreno ili potajno) preseljavali svoje kmetove s ugroženih (ili opustošenih) vlastelinstava u Hrvatskoj na sigurnija vlastelinstva u Ugarskoj (i to ne samo zbog osmanske navale, nego i zbog agrarne krize i pomanjkanja radne snage u tim krajevima), a dosta često su i posredno pomagali razna selidbena kretanja, 4.) hrvatski staleži, zabrinuti za obranu i sudbinu zemlje, redovito su nastojali spriječiti ili barem ograničiti iseljavanje većega broja ljudi, zahtijevajući s vremena na vrijeme da se vrate oni koji su već bili otišli, ali u svemu tome nisu imali zamjetnijeg uspjeha.

Na kraju zbirke nalazi se: registar mjesta (268-282), registar osoba (283-296), registar seljaka odvedenih sa vlastelinstva Steničnjak (297-303), popis korištenih netiskanih izvora (304-305), popis korištenih tiskanih izvora (305-306), popis konzultirane literature (307-310), kratice (310) i popis objavljenih vrela (311-316) te ilustracije (317 i d.). Na omotu se nalazi i karta naselja gradišćanskih Hrvata u prošlosti i sadašnjosti, sastavljena po J. Breuu. Tu su i nezaobilazne bilješke o priređivačima zbirke – dr. Gézi Pálffyju, mr. Miljenku Pandžiću i dr. Felixu Tobleru – na njemačkom jeziku. Razmjerno velikim brojem raznovrsnih vrela različitih provenijencija edicija koja je pred nama može biti samo od koristi svima koji se zanimaju za gradišćansko-hrvatska ishodišta, prije svega istraživačima kojima je u prvom redu i namijenjena i kojima će to sigurno biti nezaobilazna jedinica.

Željko Holjevac

MARCO MORONI, "SVILUPPO E DECLINO DI UNA CITTA' MARCHIGIANA: RECANATI TRA XV E XVI SECOLO"

QUADERNI DI "PROPOSTE E RICERCHE",
BR. 5, OSTRA VETERE, 1990.

"Proposte e ricerche" znanstveni je časopis koji izdaju sljedeći instituti i sveučilišni odsjeci: Institut za gospodarsku povijest i sociologiju Sveučilišta u Anconi, Odsjek za botaniku i ekologiju Sveučilišta u Camerinu, Institut za srednjovjekovnu i modernu povijest Sveučilišta u Macerati, Odsjek za povijesne znanosti Sveučilišta u Perugi i Metodološki, ekonomski i statistički institut Sveučilišta u Urbinu. Časopis izlazi dva puta godišnje, ali ima i izvanredna izdanja u kojima se objelodanjuju rezultati istraživanja pojedinih autora o Marcama, Umbriji i Abruzzima. Jedno od ovih posljednjih odnosi se na knjigu Marca Moronija o gradu Recanati u XV. i XVI. stoljeću.

Kako autor i sam navodi u uvodnom dijelu, riječ je o zborniku njegovih tekstova objavljenih u raznim časopisima koji obrađuju prošlost spomenutoga grada. Moroni je naglasio da je napredak pokrajine Marche bio u prvome redu povezan s izvozom žitarica, ali da je glavna luka Ancona zapravo predstavljala stjecište trgovačkih veza između srednje i južne Europe i Turskoga Carstva. Tijekom XV. i XVI. stoljeća Recanati je imao veliku ulogu u gospodarskoj povijesti pokrajine, jer se u njemu svake godine održavao najvažniji sajam srednjojadranskog područja, a možda i čitave Papinske Države. Autor je proučavao građu iz sljedećih arhiva: Povijesnoga arhiva u Recanati, Notarskoga arhiva Recanatija i Arhiva Generalnoga upravitelja Marche (pohranjenih u Državnom arhivu u Macerati), Državnoga arhiva u Anconi, Povijesnoga arhiva Sv. Kuće u Loretu i Državnoga arhiva u Macerati.

Razdoblje najvećeg procvata recanatskog sajma - inače službeno priznatoga bulom Magnae devotionis integritas pape Martina V.

iz 1421. - predstavlja XV. stoljeće, iako se već u njegovoj drugoj polovici naziru prvi znakovi buduće krize koja će dovesti do opadanja gradskog života. Kao njihove uzroke valja spomenuti činjenicu da Recanati nije uspio sagraditi veliku i značajnu luku koja bi mogla dobro konkurirati Anconi. Osim toga, 1585. papa Sikst V. odlučio je Loreto iz stupnja kaštela (castello) podignuti na stupanj grada (città), čime je nad znamenitim marijanskim svetištem prestala jurisdikcija općine Recanati.

Zanimljivo je i poglavlje o borbama između pojedinih gradskih frakcija, nakon čega je uspostavljena vlast aristokracije (početak XV. stoljeća). God. 1530. najveći zemljišni posjedi nalazili su se u rukama najmoćnijih gradskih obitelji: Massucci, Leopardi, Melchiorri, Giunta, Antici, Confalonieri, Rogati, Alberici, Alemanni, Lunari, Vulpiani, Cruciani, Condul-mari, Venieri i Bongiovanni.

Autor se osvrće i na problem promjena u pejzažu grada i njegove okolice. Naglašava da je u ranom srednjem vijeku to područje bilo uglavnom neplodno. U dolinama rijeke Potenze i rijeke Musone bilo je puno šuma i močvara. Tijekom XIV. i XV. stoljeća učinjene su značajne bonifikacije zemljišta koje su dovele do priličnih promjena u pejzažnim oblicima. Tridesetih god. XVI. stoljeća područje Recanatija većim je dijelom bilo obrađeno, a samo su se na njegovom krajnjem sjeveroistočnom dijelu nalazile veće šumske površine.

Posebno je poglavlje autor posvetio "slavenskim" i albanskim doseljenicima, koji su bili prilično brojni na tom području. Naglasio je važnost višestrukih veza između dviju jadranskih obala, posebice između Zadra, Šibenika, Splita i Dubrovnika s Anconom. Spomenuo je značenje njihovih četiriju bratovština koje su koncem XV. stoljeća postojale u Recanatiju. Njihova je integracija bila uglavnom spora, znatno brža u gradu nego na seoskom području. Vrlo je zanimljivo uočiti na koji su se način ti

doseljenici bilježili u izvorima, ponajprije u katastricima iz XVI. stoljeća.

U posljednjem se poglavlju Moroni osvrće na krizu koja je pogodila područje Recanatija koncem XVI. stoljeća. Oskudica iz 1591. pogodila je čitavu Papinsku Državu, ali je upravo u Recanatiju prouzročila veliki broj umrlih. Ona je bila povezana s gladnom godinom i epidemijom 1591. kada je umrlo mnogo ljudi i to iz svih društvenih slojeva. U kriznim je godinama maha uzimalo razbojništvo, također proučeno na temelju nekoliko izvora. Na recanatskom je području djelovao poznati bandit Marco Sciarra. Od konca XVI. stoljeća za čitavo područje Papinske Države počinje krizno doba, za vrijeme kojeg je došlo do propasti znamenitog sajma i trgovačkih aktivnosti koje su za njega bile vezane. Zlatno doba Recanatija - započeto s papinom bulom iz 1421. - završeno je, dakle, god. 1591. Nakon polaganog pada tijekom XVII. stoljeća, grad više nikada nije vratio sjaj iz razdoblja XV. i XVI. stoljeća.

Na koncu valja istaknuti da Moronijeva knjiga predstavlja ne samo prilog poznavanju povijesti grada Recanatija, već i značajan doprinos boljem poznavanju gospodarske i društvene povijesti čitave pokrajine Marche.

Slaven Bertoša

**DRAŽEN VLAHOV
GLAGOLJSKI RUKOPIS IZ HUMA
(1608.-1639.)**

DRŽAVNI ARHIV U PAZINU, PAZIN 1999.

U nizu posebnih izdanja Državnog arhiva u Pazinu, kao 13. svezak, svjetlo je dana ugledala i knjiga Dražena Vlahova, arhivskog savjetnika u istom Arhivu, pod naslovom *Glagoljski rukopis iz Huma (1608.-1639.)*. Nakon objavljenih boljunskih i vranjskih, ovo djelo čini logičan nastavak u objavljivanju *glagoljskih rukopisa*, te izlazi kao 3. knjiga istih.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LIII
ZAGREB 2000.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LIII, str.1-283, Zagreb 2000.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor

Mirjana Gross

Ivan Kampuš

Franko Mirošević

Ivica Prlender

Tomislav Raukar

Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:

Horetzky